

Hans mening om gravminder er, at de skal være letopfattede. Dette illustreredes af gamle billeder fra sydsvenske kirkegårde, hvor mange af steletype, endnu kan findes på danske kirkegårde. Trækors kan foruden at være midlertidige også godt have lang nok levetid svarende til et gravsteds fredningstid, og så har træet kvalitet. Nogle steder i Sverige sætter begravelsesvæsenet straks et midlertidigt kors på graven efter jordfæstelsen. Dette ses ikke sjældent at have fået lov at blive stående. Det gælder ved planlægningen om at give afstand mellem gravstederne. Hvorfor ikke sprede gravstederne i grupper, det modvirker monotomien. Siden kan de mellemliggende arealer tages i brug.

Veje i skovkvarterer behøver ikke at være asfalterede, det er tilstrækkeligt med grusbelægning eller bare trådt i terrænet.

Til Huddinge har G.M. tegnet en kirkegårdsudvidelse, hvor han havde tænkt sig stenplader, der indrammede spredtliggende busketter, anvendt som mindesmærker foruden fritstående på det øvrige areal. Det så ud til at førstnævnte idé, var blevet grebet, men ikke den anden del.

Efter foredraget spurgte Sveinung Skjold, om ikke, der burde diskuteres en "Køreplan" mellem designer og kirkegårdsledelse, så intentionerne blev forstået og indlevet. Hertil svarede G.M., at på Råcksta var man mødtes to gange årligt i de første år, så han troede sig forstået.

III. Nordiske kirkegårdskongres

Til afslutning indbød Øvind Bergen, Norge til kirkegårdskongres i Sandefjord i 1993.

På kongressens 1. aften var kongresdeltagerne, mange med damer, gæster hos Stockholm stad på Stadshuset. Velkomsttalen blev holdt af borgerrepræsentationens formand Lennart Lööf og takketale af Hans Larsen m.fl. Efter spisning var der rundvisning i arkitekt Ragner Östbergs imponerende bygningsværk, opført i årene 1911-23. Det rummer foruden repræsentationslokaler også borgerrepræsentationens rådssal.

Den sidste aften holdtes festmiddag på Grand hotel, i Vinterhaven, et smukt lokale. Deltagerne fordeltes ved borde med plads til omkring 10, og til hvert bord var en borgerrepræsentant tilforordnet som vært. Der var underholdning af et gymnasiekor fra Nacka med et fint program i ældre og yngre musik. Der udveksledes mange taler og tak for det fine værtskab og tilrettelæggelse.

Fredag var helliget besøg på Skovkirkegården i Råcksta begravelsesplads og krematorium, sidstnævnte sted var også arrangeret udstilling med maskiner og administrative hjælpemidler.

STOCKHOLMS SÖDRA BEGRAVNINGSPATS
SKOGSKYRKOÅRDEN

SKOGSKYRKOÅRDEN

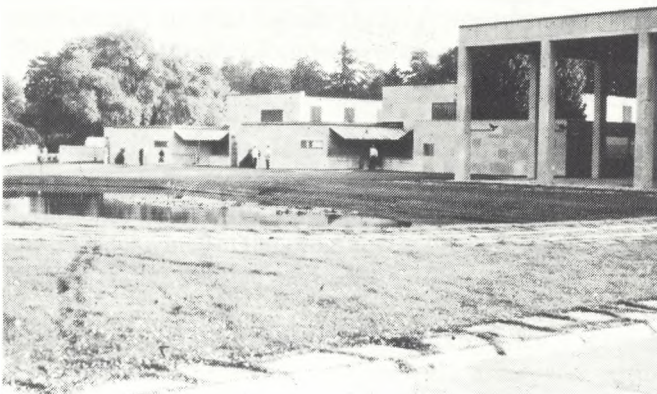
Skogskirkegården.

Skogskirkegårdens hovedindgang fra Sockenvägen. Den blev anlagt efter en arkitektkonkurrence 1914, der vandtes af Gunnar Asplund og Sigurd Leverentz. Den indviedes 1920. Den 90 ha store kirkegård indrammes af granitmure, de blev udført som beskæftigelsesarbejde i 1920-30'ne.

T.v. ses krematoriet. T.h. fører vejen til de egentlige gravstedskvarterer.

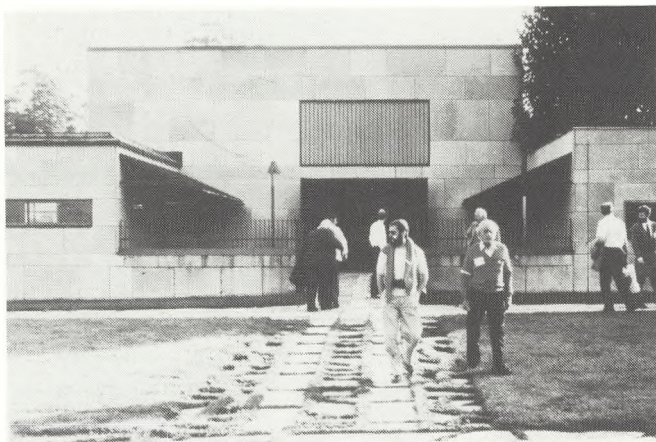
På vej op til krematoriet kommer man igennem en urneafdeling indhegnet af hvidkalkede mure, og med mure til indsættelse af urner i nicher eller nedgravning. Urneafdelingens mure.

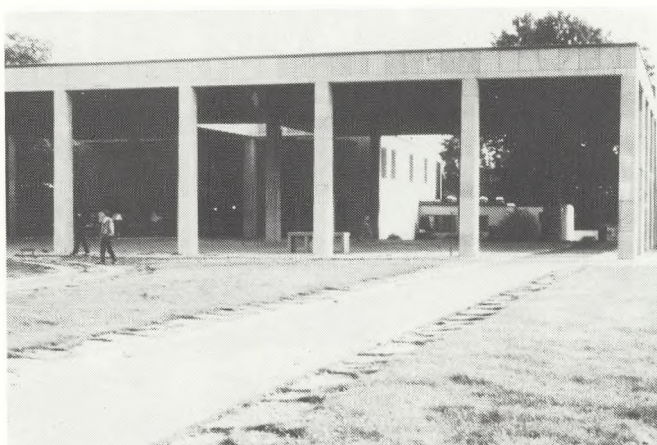
Krematoriet har tre kapper, Troens, Håbets og Hellig Korsets kapel.

Arkitekten var Gunnar Erik Asplund, der i 1935 fik overdraget at tegne et mindre udpræget "funkis" præget forslag end de tidligere, som også Sigurd Leverentz havde været med til.

Krematoriet har tre kapselsale, her er indgangen til et af de mindre: Håbets kapel. Krematoriet blev bygget 1935-40 og indviet 1940. De enkelte kapsler er selvstændige bygninger, derved undgås forstyrrelser fra nabokapsler. Indhegnede haverum og ventesale giver gode forhold for de ventende.

Krematoriets store kapel er Hellig Kors kapel. Foran det er en monumental, hvor Johan Lundqvists skulptur: "Opstandelsen" står i midten under en åbning i taget. Skulpturen udstilledes på Stockholmudstillingen i 1930 og købtes af Stockholm stad, men fik først 1940 sin endelige plads på Skogskirkegården.

Hellig Korsets kapel, er krematoriets største kapel. Kapellets gulv har fald mod bagvæggen, hvor Sven Erixon's stukudsmykning er, som han udførte efter en konkurrence i 1937. Denne sal, der gav anledning til diskussion, havde ugen før været rammen om en meget stor begravelse, en af arbejderklassens store mænd, forøvrigt den sidste dødsdømte i Sverige. Han blev benådet, og blev lige ved hundrede år.

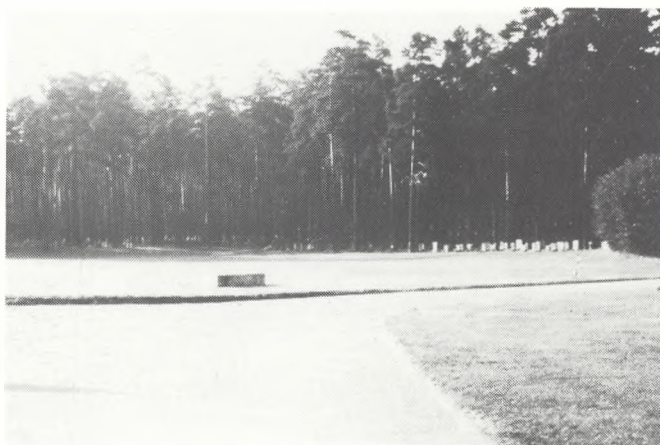
Det store granitkors, der står mellem krematoriet og Elmehøje, er en gave fra en anonym giver. Det er tegnet af Gunnar Asplund. Mellem krematoriet og korset er en åkandedam.

I baggrunden ses Minneslunden, den svenske betegnelse for askefællesgrav.

Elmehøjen er beplantet med hængeelm. Det er et godt retningspunkt.

Bag åkandedammen er et friluftsalter for begravelser under åben himmel.

Skovkirkegården set mod syd fra Krematoriet.

Mens den nordlige del af Skovkirkegården fra Hovedindgangen til Krematoriet er præget af det bakkede landskab med græs som hovedelement, er den sydlige del præget af fyrreskoven, og det er her, man finder gravstedskvartererne i den lyse fyrreskov.

Vejen til venstre fører til Skovkapellet.

Skovkapellet er lagt ind i skoven, omgivet af en pudset mur. Over portalen er indsat et relief med indskriften "Hodie mihi - cras tibi" - i dag mig, i morgen du. Det er tegnet af Gunnar Asplund og indviet 1920 sammen med kirkegården.

Skovkapellet, alle detaljer er tegnet af arkitekten også den smukke smedjernsdør. Det har 60 sidpladser.

Inspirationen til kapellet fandt arkitekten i Lise-lund på Møen.

Over indgangen er Carl Milles skulptur "Dødsenglen".

Den første materialgård skyldes også Gunnar Asplund, opført af træ, med karakteristiske teltag-dækkede hjørnetårne.

Den er senere udvidet, ligesom der findes endnu én

I skovafdelingen er de fleste mindesmærker opretstående, bemærk enkelte af de midlertidige trækors er blevet permanente.

Fyrreskoven er oprindelig, den var der før kirkegården blev anlagt. De lyse fyrretræer giver god vækst for det favnende græs.

Omtrent midt gennem kirkegården løb et markskel. Det blev til "De syv brøndes allé", der løber mellem Elmehøjen og Opstandelsens kapel.

Navnet skyldes de syv vandkummer, der er anbragt her.

Opstandelsens kapel blev indviet i 1925, Skovkapellet viste sig for lille. Det er tegnet af Sigurd Leventz i klassicistisk stil, en tympanon bæres af fire joniske søjler. I tympanonfeltet er Ivar Johnssons skulptur "Opstandelsen", det har givet kapellet navn.

Kapellet har plads til 125.

Den afdeling, der i øjeblikket benyttes til liniebegravelser. De kaldes på svensk Almen grave.

Straks efter tilkastningen forsynes den nye grav med et enkelt trækors med et kartonkort med afdødes navn. Det er disse kors, man kan finde som permanente kors.

De fleste gravsteder er uden indhegning; men der kan findes gravsteder med hæk.

I den nordlige halvdel vestlige side findes nogle afdelinger i det åbne landskab. Her et eksempel på de nye elementer, trafikskilte, som Asplund og Leverentz ikke ville have tolereret!

Skogskirkegårdens nord-vestlige del er et natur-område, fyrreskov med underskov af tyttebærris og lyng. Her blev i 1961 indrettet askefællesgrav. I skovområdet udstrøs askerne, mens der ned-graves aske i græsset udenfor.

På det højeste punkt er indrettet en hvileplads og her er en kumme, hvor de besøgende kan anbringe deres blomster.

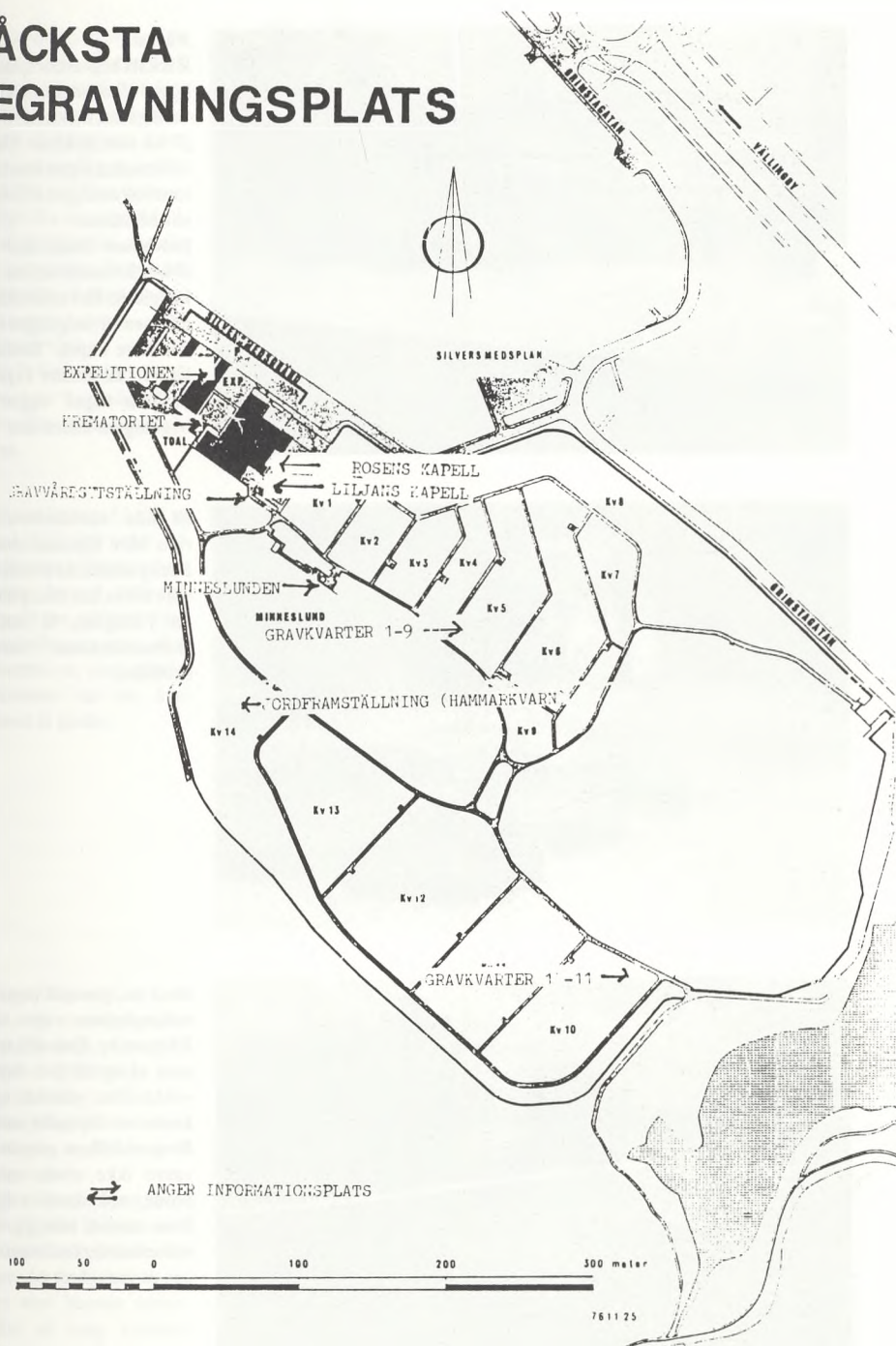

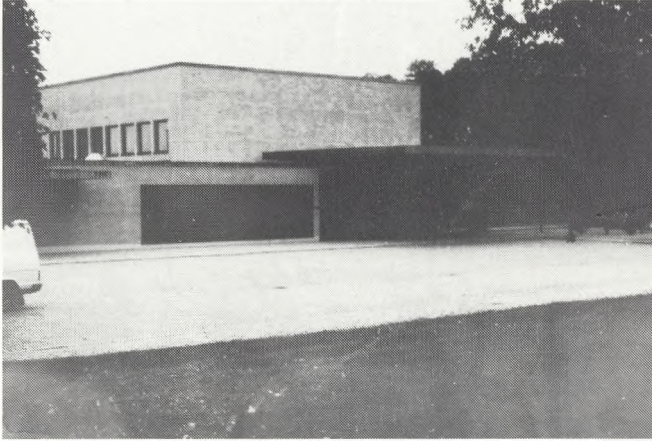
Nærbillede af blomster-kummen, der er tegnet af arkitekt Göran Bergkvist, den blev færdig i 1983. I fugerne mellem brostene er nedsat bukkede kobberstrimler, som holder buketterne oprejst.

Men andre foretrækker, at have deres egen ud-smykningsplads. - Det kendes jo også hos os.

RÅCKSTA BEGRAVNINGSPLATS

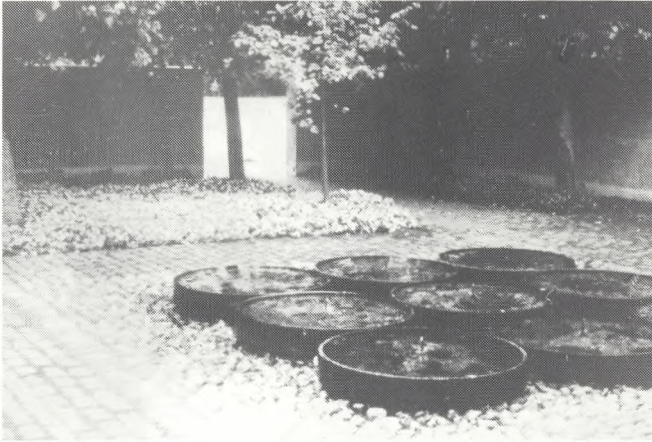

Räcksta

Räcksta begravelsesplads ligger i Stockholms nordvestlige del, indviet i 1964, 17 ha stor. Arkitekt Klas Fåhraus har tegnet krematoriet og anlægget af Gunnar Martinson.

Indvielsen fandt sted i 1964. Krematoriet har 3 kapelsale. Her under baldakinen er indgangen til det store kapel, "Rosens kapel". Et mindre kapel, "Liljens kapel" ligger i bygningens anden side.

Et lille udendørsventerum blev tilplantet med *Pachysandra*, da den ikke ville trives, har man plantet *Flittiglise*, til landskabsarkitektens store skuffelse.

Mod øst grænser begravelsespladsen op til Räcksta by. Den afskræmes af op til 5 m høje volde, hvis yderside og krone er tilplantet med *Rosa multiflora*, som desværre ikke trives, man burde nok have valgt *Rosa canina*, som jeg så vokse udmærket. Indersiden er græsklædt.

Råcksta begravningsplads er kun 17 ha. Der kan på grund af jordbundsforholdene kun nedsættes urner. Et bjergparti deler den i en nordlig og sydlig del. Den nordlige slette er bølget fra naturens hånd, med bjergknoide, der når op over jorden. Denne del er opdelt af plantninger. Desværre noget forskårne, forkert plantevalg? Gravstederne må kun have liggende gravsten eller stående metal kors.

Gravstederne er 1,1 x 1,1 m med plads til 9 urner. På et afsnit er indrettet en afdeling, hvor 4 deler en granitkub, på hvis sider kan indhugges navn eller påsættes en navneplade. Desværre var det kun blevet til plader.

Den sydlige del, der ses her, er den mest plane, her var planlagt rumopdelende beplantning, som ikke er blevet udført.

Den sydlige slette er først for nylig taget i brug til begravelse.

Det midterste bjergpartis vestlige del benyttes som minneslund. Bevoksningen, der er oprindelig, er fyr med blandet underkov af lyng, tyttebær m.m.

Uppsala

Lørdag morgen gik turen videre mod nord til Uppsala, den gamle domkirkeby med ærkebispesæde og universitet, hvor bl.a. den store botaniker Carl von Linné virkede. Uppsala er en by med ca. 162.000 indbyggere.

Vi blev modtaget med morgenkaffe i Kirkegårdsforvaltningen af kirkegårdschef Gösta Gustafsson og kirkegårdsnævnets formand, domkirkekapellan Bryn Widmark. Vi fik en orientering om kirkegårdene i Uppsala, der drives af et samvirke af 5 sogne. Byen har 5 kirkegårde, vi besøgte de fire.

Først gik vi til Gamle kirkegård, i byens midte, og i bussen kørte vi til Gamla Uppsala og Vaksala. Efter lunch besøgte Domkirken og vi sluttede på Berthåga kirkegård og krematorium.

Den gamle kirkegårds ældste del stammer fra 1670'erne og blev 1795 eneste begravelsesplads i byen, idet begravelser stoppedes både i kirker og kirkegårde omkring kirkerne. Der er udvidet adskillige gange, den sidste gang i 1952 og der kan ikke udvides yderligere. Den udmærker sig ved, at den ældste del bliver plejet med henblik på at bevare det gamle kirkemiljø, ved at bevare gravminder og gravstedsanlæg - også for nysolgte gravsteder, man må overtage alt på det tidligere gravsted, kun forsynet med et andet gammelt mindesmærke. Udvidelser fra 1900 og senere er omlagt til den almindelige svenske stil med græs overalt. - Billederne må af pladshensyn - tale for sig selv.

Gamle Uppsala kirkegård ligger omkring den tidligere domkirke, den er udvidet i flere etaper. Her kan kun indensogns blive begravet; men på en fritliggende udvidelse er der ikke begrænsning, dog er den snart fuldt belagt. Udvidelse er vanskelig, fordi omgivelserne er arkæologiske fredninger.

Vaksala kirkegård er også kirkegård til en middelalderkirke, og de samme restriktioner for salg af gravsteder gælder her. Første etape af en udvidelse, der vil blive på 5 ha, blev taget i brug i 1982. Berthåga kirkegård og krematorium er fra 1965. Den er tænkt som centralkirkegård til afløsning af alle de gamle kirkegårde med sine 55 ha. Den er anlagt som landskabskirkegård, med hovedvægt på det upplandske landskab af landskabsarkitekt Ulla Bodorf. På kirkegården blev i 1982 indrettet en muslimsk begravelsesplads. Krematoriet har tre sale af forskellig størrelse, det er tegnet af arkitekt Kurt von Schmalensee.

Efter afsked med vore fortræffelige værter, der havde så meget at fortælle om deres kirkegårde, kørte bussen til Karlskoga. Her skulle vi overnatte, for søndag at gæste Karlskogas kirkegårde. På hotelværelset ventede os en overraskelse: *en blomsterhilsen fra kirkegårdsnævnet!*

Uppsala

Uppsala Gamle Kirkegård.

Et af de ældste gravsteder fra 1700-tallet.

Den er 18 ha stor. Mange berømte mennesker er begravet på denne.

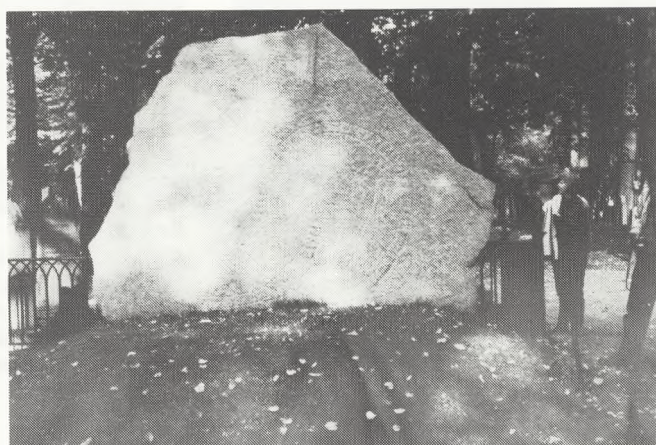
Kirkegården er udvidet mange gange; men kan ikke udvides mere.

Gravstederne ligger helt ud til stakittet mod fortovslinien

Kirkegården var fra begyndelsen hospitalskirkegård. Kirkegårdens ældste gravsted rummer de jordiske rester af Olof Wirelius († 1682), der står en runesten rejst 1698 af vennen Oluf Rudbeck.

Indskriften er med nutids skrift og på dansk: Her hviler under stenen og under træets rødder og er blevet muld den lærde mand, gammel visdom kundskabsrig mand klogskab og veltalende mand veltalenhed.

Et gravstedsgitter er blevet kortet af for at bevare både træet og gitter. - Et led i det bevarende arbejde kirkegårdsnævnet har påtaget sig. Mange smukke såvel støbe- som smedejernsgitre findes, og de var i god stand.

Uppsala, Gamle kirkegård. Kirkegårdsadministrationen gør et stort målbestemt arbejde for at bibeholde det gamle kirkegårdsmiljø. Man kan købe gravsted på de gamle afdelinger, hvis man overtager alt det overjordiske. Monumentet er dog ikke det oprindelige; men et andet gammelt, hvis inskription er slettet. Man håber her ved at kunne konservere det gamle kirkegårdsmiljø, der har mange fine eksempler på

den gamle kirkegårdskultur, som denne skulptur i bronze og denne brudte søjle, der er af støbejern.

Kirkegårdsnævnet har også bestemt, hvor grænsen mellem nyt og gammelt går! Hvis en gravsteds ejer på den gamle del omlægges sit gravsted til græs, kan kirkeforvaltningen ikke overtage renholdelsen.

Kapellet, bygget 1883 efter tegning af stadsbygmester Axel Ekholm. Det efterfulgte et tidligere fra omkr. 1800. Det ligger for enden af Den Gejerske gang, der har mange gamle værdifulde mindesmærker.

Kapellet blev lukket, da oliekrisen kom. Der er planer om at indrette et kirkegårdsmuseum i det. I forgrunden ses Dag Hammerskjølds gravsted.

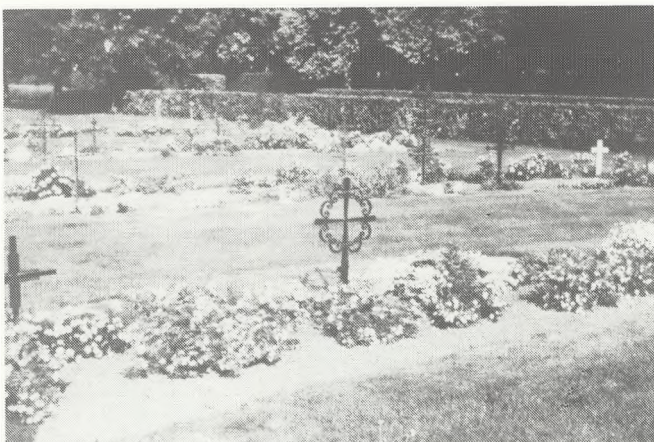
Det berømte gravsted er det gamle familiegravsted for slægten Hammerskjöld, hvor FN's generalsekretær Dag Hammerskjöld blev begravet. Hans gravsten er en enkelt liggesten. Det har amerikanerne meget ondt af! De har tilbudt at lade et mausolæum bygge over ham.

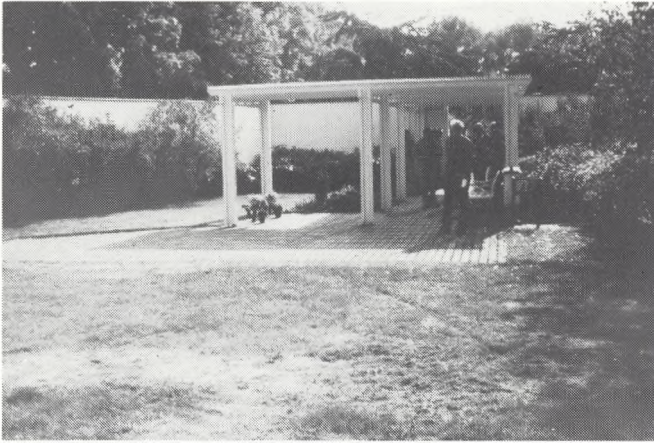

De gamle liniegravsarealer er nu blevet til urnegravsteder.

Den nyeste del er præget af urnegravsteder. Man holder meget af de slanke kors, der er servitutter på mindesmærkernes størrelse.

Askefællesgraven Minneslundens meditationsplads, den toges i brug i 1974.

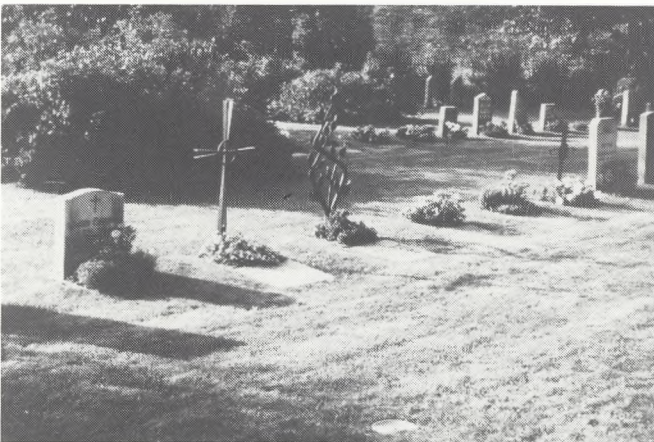
Den ligger op mod Stilhedens kapel, der bruges i stedet for det gamle, lukkede.

Gamle Uppsala

En middelalderkirkegård ved den gamle Uppsala-domkirke, den er 1,4 ha stor.

Gamle Uppsala kirke er bevaret delvis, der er også klokkestabel af træ.

Gamle Uppsala kirkegårds udvidelse fra 1970 ligger helt adskilt fra den gamle kirkegård, da naboarealet er fredet arkæologisk. Pladsforholdene er så trange, at kun sognebeboere kan få gravsted tilstillet.

Her nedsættes både kister og urner, men den er snart fyldt.

Vaksala

Vaksala kirkegård hører også til en middelalderkirke, også her kan kun sognebeboere købe gravsted. Den holdes også i gammel stil med grusgrave. Nye gravsteder kan købes på en udvidelse på 5 ha, når den er færdig. Den første etape taget i brug i 1980. Her er alle gravstedstyper og aske fællesgrav.

Slægten Bolinder har et familiegravsted her. Her til har Bolinders jernstøberi lavet et meget smukt gitter.

Ved Vaksala kirkes kor står Skrædderens gravsten en gammel bondegravsten.

På udvidelsen er der et meget spændende forsøg med udsæd af blomstereng.

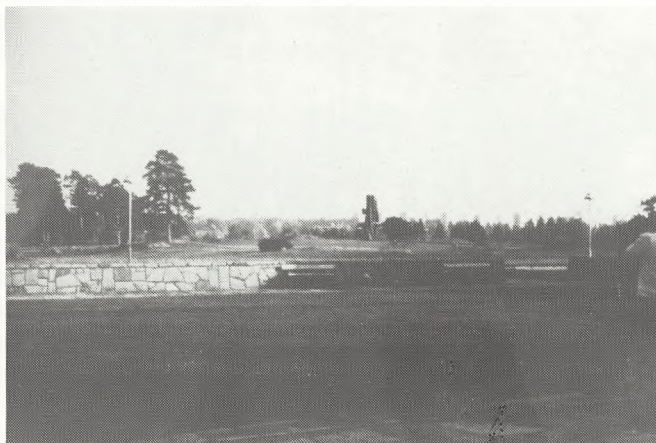

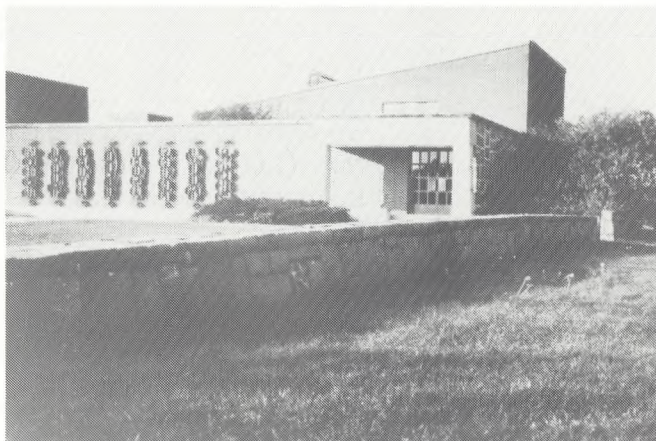
Berthåga

Berthåga kirkegård indviet 1965 er på 55 ha anlagt af landskabsarkitekt Ulla Bodorff i upplandsk landskabsstil.

Den ligger i Uppsalas vestlige udkant i det endnu ubebyggede landskab.

Den er anlagt for at afløse Uppsalas andre kirkegårde; men Uppsalas borgere foretrækker de kirkegårde, der ligger i nærheden af deres bopæl.

Krematoriet er bygget af arkitekt Kurt von Schmalensee efter forslag af 1956. Et tidligere forslag fra en konkurrence i 1936 blev for dyrt.

På facaden ses smedrier af Börje Lundberg, de afskærmer vinduerne.

Urneafdeling. Uanset om gravstederne skal anvendes til kiste eller urne, så har gravstederne de samme mål, udlagt efter Berthåga-modulet. Bjergfyr danner her rumopdeling; men ellers er det store vidder, der præger kirkegården.

Den muslimske afdeling fra 1982. En del af kirkegården er blevet til begravelsesplads for muslimer. Familien vasker og svøber liget i krematoriet og bærer det ud til graven ad en processionsvej. Liget lægges i graven uden kiste med ansigtet vendt mod Mekka.

Efter traditionen skal en muslim begraves inden 24 timer efter døden, det kan ikke altid overholdes, der skal trods alt en del papireksercits til - også i Sverige.

Karlskoga

Karlskoga er en by med ca. 35.000 indbyggere i det sydøstlige Värmland, der i udstrækning er afhængig af Alfred Nobels Boforsfabrikker. Kirkegårdene ejes og drives af Kirkegårdsnævnet, der er sammensat af menighedsrådsmedlemmer; men arbejdet på kirkegårdene udføres af den kommunale institution Fritidsnævnet for Kirkegårdsnævnets regning. Det indebærer, at chefen både har fritidsnævnets opgaver og kirkegårdene under sig, souschefen har titlen: bitrædende kirkegårdschef.

Der er fire kirkegårde, vi besøgte de tre:

Gamle kirkegård ligger omkring Karlskoga kirke, der er fra 1586, og kirkegården er lige så gammel, den er 2 ha. Den er i store træk bevaret i gammel stil med grusbelagte gravsteder og stenkarmer.

Skovkirkegården fra 1908 er på 5 ha, den ligger på Ræveåsen, et landskab med jordfaldshuller, således at der er store højdeforskelle. Det højstliggende gravsted ligger 26 m over det laveste. Den har både gammeldags gravstedskvarterer med grusgrave og en skovafdeling med skovfyr som almindeligste træ; men også mange løvtræer, ja endog bøg! - En tidligere ansat på kirkegården, har nu en lille fabrik, hvor han laver blomsterkasser: Emperilådan. Den er beregnet til at sætte ned gravsteders blomsterbed. Der skal to kasser til, én kasse sættes permanent ned i jorden i jordhøjde, en lidt lavere kasse tilplantes, og denne kasse har sugefilt, så når den sættes ned i den faste kasse, kan den her få vandforsyning. Vandforsyningen er tilstrækkelig til 3 uger. Til vandet kan man tilsætte gødning, så det var ikke så vanskeligt at se, hvor kassen brugtes: der var væksten ikke præget af sult!

Østre kirkegård er på 12,5 ha, den blev taget i brug i 1945. Her er også krematorium. Kirkegården ligger i byens østside ved Svartälven, den er tegnet af kirkegårdsforstander Carl Fredby, - der er ingen tvivl om forbilledet: Skovkirkegården i Stockholm. Kapel og krematorium er af arkitekt Åke Porne. Det har to kapeller, det store har på alteret en træskulptur: "Den fortabte søn" skåret af Torulf Engström 1945. Krematoriet ligger på kirkegårdens højeste del lige ved hovedindgangen, herfra falder terrænet ned mod skoven og Svartälven.

Den fjerde kirkegård, Karlsdal kirkegård fra 1804 er på 0,5 ha, den er en lokal-kirkegård.

Fritids- og kirkegårdschef Stig Liljeblad og bitrædende kirkegårdschef Hans Dahlin hentede os søndag morgen ved hotellet og vi kørte til Karlskoga kirke, hvor vi blev modtaget af formanden for kirkegårdsnævnet Lina Carlen og flere fra nævnet. Vi gik ind i kirken, blev budt velkommen og fik en redegørelse om kirkegårdene og om kirkens historie, sidstnævnte var indtalt på bånd. Derefter gik vi igennem den gamle kirkegård til bussen, og vi kørte til Skovkirkegården. Derefter kørtes tilbage til byen til deres "værested", "39'eren" beliggende skråt over for kirken på Kungvägen 39. Efter et hyggeligt samvær kørte vi til Østre kirkegård og derfra til Borggården, hvor vi var gæster til lunch.

Ja, de er umådeligt gæstfrie i Sverige, og de har meget at vise frem, det har de ære af!

Karlskoga

Da vi ankom til hotellet i Karlskoga, blev vi budt velkommen med denne blomsterhilsen fra Karlskogas kirkegårdsnavn!

Karlskoga Gamle kirkegård fra 1586 ligger omkring Karlskoga kirke, der er af træ. Den første kirke, der nu er sakristi, blev bygget i 1586. Den endelige kirke er fra 1700-tallet.

Ved restaurering 1946-47 blev gamle overmalede loftsmalerier afdækket.

Karlskoga Gamle kirkegård er stort set holdt i gammel stil med stenkarme og grusbelagte gravsteder.

Den er 2 ha stor med 900 gravsteder.

En del af kirkegården har dog ryghække og indplantede gravsteder.

En allé er blevet taget i brug til gravsteder.

Træbestanden er gammel overvejende løvtræer, birk, løn og elm.

Karlskoga Skovkirkegård ligger omkring 500 m fra den Gamle, den er ca. 5 ha stor. Skovkirkegården har både en ordinær del og en skovafdeling. *Begonia multiflora* anvendes meget som udplantningsplante. Disse er ofte plantet i "Emperi-lådan", en glasfiberkasse, der fremstilles her i Karlskoga.

"Emperi-lådan" tilplantet med *Begonia multiflora*, meget veludviklede, takket være vanding og næringstilførsel.

"Emperi-lådan" fremstilles af en tidligere ansat på kirkegården på egen fabrik. Den består af én i bedet nedgravet kasse og en kasse med sugefilt, som tilplantes, sat ned i den faste. Den faste kasse rummer vand til 3 uger, og man kan tilsætte gødning.

Om vinteren dækkes den af et låg. Målene er: 60 x 25 x 40 cm (b x h x l).

Mon ikke det var værd at prøve den?

Skovkirkegårdens skovafdeling ligger omkring et jordfaldshul, der er 28 m højdeforskel mellem det højest og det lavest liggende gravsted.

Skovkirkegården, en afdeling hvor ofre for en eksplosionsulykke i 1942 blev begravet, symbolsk har den form som en bombe. Dette parti er det laveste på kirkegården.

Alle gravsteder har fået ensartede gravsten også selvom, der er sket senere nedsættelser.

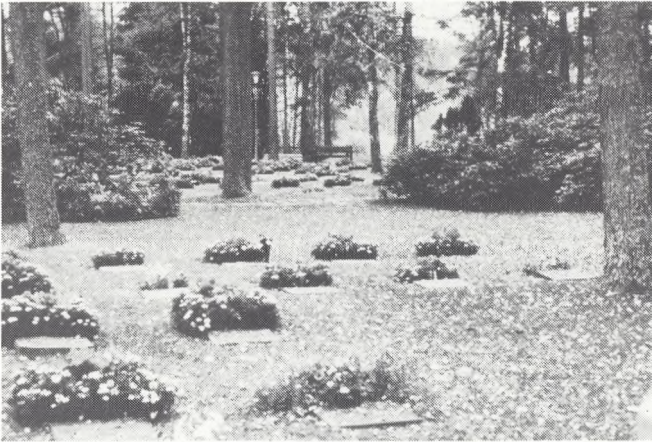

Østre kirkegård

Østre kirkegård er 12,5 ha, den blev anlagt først i 1940'ne, den er tegnet af kirkegårdsforstander Carl Fredby, tydeligt inspireret af Skovskirkegården i Stockholm.

Her er krematorium tegnet af Åke Porne. Det ligger ved hovedindgangen, og herfra falder terrænet ned mod Svartälven.

I fyrreskov er anlagt urnegravsteder. Store afdelinger er forbeholdt kistebegravelser. Disse ligger i den skovløse del.

Vandkunst. Denne er nyere. Da jeg fotograferede her i 1968, var den ikke rejst. Det er en abstrakt skulptur. Vandstrålerne falder ned i en åben hånd.

Kl. 14 kunne bussen så sætte kursen mod Danmark, hjem. - Det havde været dage med mange oplevelser, stort udbytte. Ikke underligt, at der var en vis mathed på vejen hjem. - Men minderne lever!